

№ 37 (858)
Кастрычнік 2021 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

kazeta.by

bfk.by

У нумары:

- ☞ **Юбілей:** адсвяткавалі Радунская, Валожынская і Жукоўшчынская бібліятэкі – *стар. 2 і 3*
- ☞ **Традыцыі:** беларуская народная культура і моладзь – *стар. 3 і 5*
- ☞ **Талака:** гісторык, прафесар, выкладчык, журналіст Эмануіл Іофе – *стар. 4*

Астравецкая раённая бібліятэка правяла акцыю «Першы ўрок з бібліятэкай горада»

Больш чытайце на стар. 7

На тым тыдні...

Ратуюцца спадчынай

✓ Сёлета мабільнай установай культуры «Аўтаклуб» Кіраўскага раёна было праведзена нямала цікавых мерапрыемстваў. Працягваюцца імпрэзы і з надыходам восені. Прыезды самадзейных артыстаў становяцца для людзей розных пакаленняў у розных месцах – вёсачы, краме, доме сацыяльных паслугаў, на прыпынку, проста перад домам мясцовага жыхара – радасцю. Не зважаючы на непагоду, канцэртная брыгада прывозіць на маленькія вуліцы свята.

✓ Глыбоцкая моладзь маршрут Глыбокае – Мосар ведае добра. **15 верасня** выправіліся ў шлях сем'ямі, з сябрамі на **веласіпедную экскурсію ў Мосар**, суправаджаў іх старшы навуковы супрацоўнік раённага гісторыка-краязнаўчага музея Аляксандр Хайноўскі. Шлях быў выбудаваны не па прамой, а каб заехаць у шэраг цікавых вёсак, дзе ёсць свае гістарычныя цікавосткі, пра што і распавядаў экскурсавод. У Мосары ўдзельнікі велапрабегу заняліся навадзеннем парадку па «дарозе на Галгофу». Вярталася моладзь праз Удзела.

✓ **21 верасня** ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прайшло адкрыццё выставы «**Арт-Мінск 2021**». НББ чацвёрты раз прымае ўдзел у фестывалі мастацтва «Арт-Мінск». Як і ў мінулыя гады, ён аб'яднаў некалькі выставачных пляцовак Мінска, на

некаторы час ператвараючы іх у адну вялікую і яскравую галерэю. Насычаная экспазіцыя прадстаўляе лепшыя і найбольш арыгінальныя творы са скарбонкі сучаснага беларускага выяўленчага мастацтва. Гасцей выставы чакаюць працы мастакоў розных пакаленняў і светапоглядаў, аб'яднаных выяўленчай энергіяй і выканальніцкім талентам.

Навадзенне парадку па «дарозе на Галгофу»

Асабліва сцю фестывалю «Арт-Мінск» з'яўляецца адкрыццё новых іменаў, яшчэ мала знаёмых беларускаму глядачу. Пры гэтым у экспазіцыі прадстаўлены творы і славутыя аўтары, што дасць магчымасць адчуць пульс творчага жыцця, дынаміку і кірункі развіцця сучаснага выяўленчага мастацтва.

Арганізатарамі і партнёрамі фестывалю выступаюць Рэспубліканская мастацкая галерэя Беларускага саюза мастакоў, Цэнтр выяўленчага і медыямастацтва «Новая культурная ініцыятыва», ААТ «Белгазпрамбанк».

Выстаўка будзе працаваць да 31 кастрычніка.

✓ 3 юбілейным канцэртам у Круглым **24 верасня** выступіў народны ансамбль народнай песні «**Вераснянка**», які сёлета адзначае 30-годдзе. За гэты час калектыву пакінуў значны след у жыцці раёна. Пялюхі з «Вераснянкі» пазнавальныя і любімыя не толькі на Кругляншчыне. Ансамбль – пастаянны гоць абласных, агульнанацыянальных, міжнародных конкурсаў і фестывалю. Пад час юбілейнага канцэрта прагучалі найлепшыя нумары ансамбля.

Скарыстаньня наведарменне Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, сайтаў газет «Сельскае жыццё» (Круглае), «Кіравец» (Кіраўск), «Веснік Глыбоцчыны»

Сябры! На «Краязнаўчую газету» можна падпісацца да 25 чысла любога месяца. Калі ласка, далучайце да выдання сваіх сяброў і калегаў, каб пашыралася сябрына радзімазнаўцаў, каб адзінае ў сваім родзе выданне захавалася. Будзем разам!

Падпісныя індэксы: індывідуальны – 63320, ведамасны – 633202

Нашы віншаванні

75-годдзе ў коле сяброў

15 верасня Валожынская дзіцячая бібліятэка святкавала сваё 75-годдзе. Павіншаваць завіталі дырэктар цэнтральнай раённай бібліятэкі Марыя Шынгер, калегі з сельскіх устаноў, былыя супрацоўнікі, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі райвыканкама Ірына Жданюк, а таксама прадстаўнікі устаноў, што з'яўляюцца сацыяльнымі партнёрамі.

Гасцей віталі загадчык установы Святлана Янкоўская і бібліятэкар Алена Трасцянка. Яны разам з Жаннай Ажэўскай і Галінай Патапчанка аддаюць усю сваю душэўную шоднасць, цеплыню і веды маладым наведнікам кніжнага царства. У іх заўсёды ёсць што раскажаць дзецям, каб зацікавіць кнігай, прышчапіць любоў да яе. Менавіта таму бібліятэка была і застаецца запатрабаванай у хлопчыкаў і дзяўчынак. Яны з задавальненнем прыходзяць сюды не толькі ўзяць пачытаць новы зборнік, але і цікава правесці вольны час.

Святлана Янкоўская прымае віншаванні ад Марыі Шынгер

І. Жданюк нагадала, што бібліятэка нездарма лічыцца храмам кніг: яны суправаджаюць нас па жыцці з самага маленства і з'яўляюцца праменьчыкамі, што асвятляюць наш шлях. У іх увасоблены цэлы свет, і гэта, як ніхто, добра ведаюць бібліятэкары. У сувязі з прафесійным святам Ірына Леанідаўна адзначыла граматамі аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі за шматгадовую добрасумленную працу ў сферы культуры, узорнае выкананне прафесійных абавязкаў А. Трасцянка, Валянціну Шумскую і Валянціну Сярэдзіч.

М. Шынгер знайшла шмат добрых словаў для юбіляраў, пажадала ім росквіту і бабелей дапытлівых чытачоў.

Пра гісторыю станаўлення Валожынскай дзіцячай бібліятэкі распавялі С. Янкоўская і А. Трасцянка, прапанавалі зазірнуць у фотаальбом установы.

Прыемна было бачыць на свяце ветэранаў бібліятэчнай справы, якія не адзін дзясятак гадоў працавалі ў сістэме. Менавіта ім яна абавязана сваім станаўленнем і сённяшнім дабрабытам. Сярод іх неабходна назваць Алену Барахоўскую, якая шмат часу ўзначальвала ўстанову. Алена Ігнацьеўна выказала шмат шчырых пажаданняў на адрас сваёй любімай бібліятэкі і яе супрацоўнікаў.

Для Алены Сугака і Ірыны Зянько, якія ў свой час таксама ўзначальвалі ўстанову, у цёплым, бліжнім слове «бібліятэка» змяшчаецца цэлае жыццё, поўнае працы і клопату.

Дружнымі воплескамі прысутныя сустрэлі выступленне маладых удзельнікаў літаратурнага клуба «Кругагляд». Добрыя пажаданні гучалі таксама ад работнікаў сельскіх бібліятэк, дырэктара дзіцячай школы мастацтваў Андрэя Язерскага, кіраўніка народнага літаратурна-мастацкага аб'яднання «Рунь» Наталлі Жывіч, інспектара групы прапаганды і навучання раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях Людмілы Сівец, настаўцы храма Праабражэння Гасподняга айца Сергія. Сапраўдным упрыгожаннем свята сталі музычныя нумары, што падарылі прысутным выкладчыкі Валожынскай дзіцячай школы мастацтваў Аксана Севрынін і Алег Каранеўскі, Аліна Клімянкова і Алена Далбаносава.

Анжэла РАДЫНА, фота аўтара (Паводле сайта газеты «Працоўная слава», г. Валожын)

ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» далучаюцца да віншаванняў супрацоўнікамі Валожынскай дзіцячай бібліятэкі. Зычым плёну на доўгія гады, не забывацца на багатую спадчыну Валожынскага краю.

Лепшыя сябры маёй душы

Супрацоўнікі Зэльвенскай раённай бібліятэкі ў Дзень бібліятэк падрыхтавалі разнастайную святочную праграму для сваіх чытачоў.

У рамках акцыі «Сюрпрыз кожнаму чытачу» ўсе наведнікі ўстановы атрымалі ў падарунак крэатыўныя закладкі для кніг з цытатамі знакамітых філосафаў. А для юных чытачоў былі падрыхтаваныя закладкі ў выглядзе алоўка з пажаданнямі. Кніжным гурманам вельмі спадабаўся феерверк «Будь на «волне» – чытай, што і все!», на якім дэманстраваліся топ-10

самых чытаных і папулярных кніг сёлета ў нашай бібліятэцы.

Цягам дня карысталася попытам фотазона «Кніжны торт да Дня бібліятэк». Разыначкай праграмы стала свята чытацкіх прыхільнасцяў «Лепшыя сябры маёй душы», пад час якога вялася размова пра кнігі. Самыя актыўныя чытачы падзяліліся з гасцамі сваімі водгукамі на любімыя творы літаратуры. А напрыканцы свята бібліятэкары падрыхтавалі для гасцей салодкі стол.

Вольга КАМЯКЕВІЧ, намеснік дырэктара Зэльвенскай раённай бібліятэкі

Кніга паяднала чытачоў і вёскі

15 верасня ў Дзень бібліятэк Мастоўская раённая бібліятэка правяла бібліядзень «Пусть книга нас объединяет!» Праграма была насычанай і цікавай. Намеснік старшыні Мастоўскага райвыканкама Марына Давыдзік павіншавала са святам усіх, хто любіць кнігу: яе стваральнікаў, захавальнікаў і чытачоў. Да віншаванняў яркімі музычнымі нумарамі далучыліся супрацоўнікі Мастоўскага раённага цэнтра культуры.

Чытачы сустрэліся з паэтам-земляком, членам Гродзенскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалаем Іваноўскім. Паэт раскажаў пра сваё жыццё і творчасць, адказаў на пытанні, чаму трэба любіць Радзіму, шанаваць яе культуру і традыцыі. Аўтар прачытаў паэтычныя творы, прасякнутыя любоўю да роднага кутка, часека, сям'і, прыроды і вёска. Потым адбылася творчая сустрэча з членам СПБ, лаўрэатам Нацыянальнай літаратурнай прэміі за 2020 г. у намінацыі «Лепшы твор прозы» Віктарам Праўдзіным.

Віктар Аляксандравіч – цудоўны апавадалнік і суразмоўца з бліскучым пацудоўным гумару. Зцікаваасцю слухалі прысутныя апавед аб жыцці і дзейнасці гасця. Аўтар падзяліўся дзіцячымі і юнацкімі ўспамінамі, пра службу ў ваенна-марскім флоце, працу ў праваахоўных органах. Падрабязна спыніўся на сюжэтах сваіх гісторыяў, што леглі ў аснову

Сустрэча з Мікалаем Іваноўскім

яго твораў. Пісьменнік адказаў на пытанні, даў наказ маладым, каб не здзіўнялі ўчынкі, за якія пасля можа быць сорамна.

Цягам бібліядня дзейнічала інсталіяцыя з кніг «Я люблю бібліятэку». Электронная прэзентацыя пазнаёміла з бібліятэкарамі раёна, адлюстравала дзейнасць бібліятэк-філіялаў. Увазе наведнікаў быў прадстаўлены ай-стопер «BOOK-сімпатія», дзе дэманстраваліся лепшыя творы беларускіх і замежных аўтараў, сучасная літаратура разнастайных жанраў і тэматыкі. Фотасушка «#Мостовщиначитающая» знаёміла з лепшымі фотаздымкамі, зробленымі супрацоўнікамі бібліятэк раёна, на якіх можна ўбачыць чытачоў за кнігай і чытаннем.

Акцыя «Чытай-мер» прапаноўвала напісаць і пакінуць на спецыяльна аформленым стэндзе назву аформленай стэндзе назву любімай кнігі па намінацыях «класіка», «дэтэктывы, прыгоды», «любоўныя раманы», «кнігі для дзяцей», «фантастыка, фэнтэзі, жахі».

У рамках фотаконкурсу «BOOK-LOOK» «Кніжны драйв» удзельнікі пачылі 22 фотаздымкі, зробленыя супрацоўнікамі бібліятэк-філіялаў, цэнтральным элементам якіх стала кніга: выкарыстаныя выразныя сродкі, розныя атрыбуты для афармлення, элементы дэкору.

Сектар па абслугоўванні дзіцячага чытача раённай бібліятэкі падрыхтаваў гульнявую праграму «Мульці-пуліці». Дзеці актыўна ўдзельнічалі ў конкурсах «Мультипликатор», «Мультимика», гульні «Загадкаў паветраным шарыку» і інш. Шмат станоўчых эмоцыяў у хлопчыкаў і дзяўчынак выклікаў конкурс «Вясёлае караоке», дзе яны з задавальненнем спявалі песні з любімых мультфільмаў. Дзейнічала кніжная выстава «Мульцішныя старонкі».

У гэты дзень не засталіся без увагі і жыхары аддаленых вёсак раёна. Супрацоўнікі бібліобуса раённай бібліятэкі арганізавалі бібліятэчны дэсант «Да кнігі і да чытання праз вольны час і зносіны» і павіншавалі жыхароў вёсак Букштава, Котчына, Лабзова, Малыя Азёркі з Днём бібліятэк. З удзячнасцю прымалі словы віншаванняў вясцоўцы, якім бібліятэкары ўручылі флаеры «Як важна чытаць», правялі конкурс эрудытаў, віктарыю «У свеце літаратуры». Музычныя нумары падрыхтавалі супрацоўнікі сельскага клуба «Азёркі».

Вольга КОРШУН, метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Мастоўскай раённай бібліятэкі

Сустрэча з Віктарам Праўдзіным

3 кнігай – праз гады!

Сёлета ў нашай краіне ўжо 20-ы раз адзначылі Дзень бібліятэк. А ў Радунскай гарпасялковай бібліятэцы – двойное свята. 15 верасня тут адбылося ўрачыстае мерапрыемства «Шлях даўжынёю ў 80 гадоў», прысвечанае юбілею заснавання ўстановы і прафесійнаму свята.

У гэты дзень свята адчувалася з парога: у фае была аформленая фотазона «80 гадоў бібліятэцы» і кніжны ай-стопер. Захаваць у памяці яркія падзеі дазволілі выставы «15 верасня – Дзень бібліятэк», «Радунскай гарпасялковай бібліятэцы – 80», «Бібліятэчнае жыццё».

Павіншаваць бібліятэку завіталі старшыня Воранаўскага раённага савета дпутатаў Алена Ганевіч, старшыня Радунскага сельскага выканаўчага камітэта Андрэй Шынкovich, загадчык сектара культуры Георгій Гагарын. У зале прысутнічалі ветэраны, супрацоўнікі бібліятэкі, калегі, чытачы і дзелавыя партнёры, з якімі бібліятэку звязваюць моцныя сяброўскія стасункі. Дырэктар Воранаўскай раённай бібліятэкі Наталля Камінская павіншавала калегу са святам, а таксама спыніла ўвагу на самых актыўных чытачах, уручыла ім дыпламы і памятныя падарункі. Многія з іх творча падыходзяць да чытання, сябруюць з бібліятэкай і актыўна ўдзельнічаюць у яе жыцці.

Музычныя нумары прысутным падарылі народныя калектывы «Зараніца», артысты Радунскага цэнтра нацыянальных культур, танцавальныя калектывы Радунскай дзіцячай школы мастацтваў і многія іншыя.

Напрыканцы мерапрыемства бібліятэцы былі ўручаны каштоўныя падарункі, супрацоўнікі ўзнагароджаны Ганаровымі граматамі і падзячнымі лістамі.

*Зарына ВАСЮКЕВІЧ,
метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу
Воранаўскай раённай бібліятэкі*

ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» віншуюць былых і сённяшніх супрацоўнікаў з паважным юбілеем установы. Няхай заўсёды з парога будзе бачна, што тут – цэнтр і агмень культуры краю.

50 гадоў Жукоўшчынскай бібліятэцы

Гэтымі цудоўнымі восеньскімі днямі, калі адзначаецца Дзень бібліятэк, у Жукоўшчынскай сельскай бібліятэцы, цэнтры духоўна-мастацкай спадчыны, двойное свята – яшчэ і 50 гадоў з часу заснавання.

Нашая ўстанова адчыніла свае дзверы для чытачоў у кастрычніку 1971 года. Фонд быў скамплектаваны з прыкладных бібліятэк і складаў 4090 асобнікаў. Бібліятэка размяшчалася ў калгасным будынку. Узначалывала яе Алена Кучынская. Яшчэ ў маладым узросце яна вырашыла прысвяціць сябе бібліятэчнай справе, каб узбагачаць людскія душы, сець у іх добрае, вечнае і бяссоннае. І засталася вернай гэтаму цягам усяго жыцця. Сёлета бібліятэка аб'ядналася з Краглянскай сельскай бібліятэкай (вёска Малыя Краблі). І мне пашчасціла яшчэ тры гады папрацаваць з Аленай Вацлаваўнай, пакуль яна пайшла на пенсію.

Бібліятэка – гэта храм культуры, храм духоўнасці. Яна з'яўляецца інфармацыйна-культурнай прасторай, дапамагае ў вучобе, у арганізацыі волонга часу, з'яўляецца месцам для прыемных і карысных сустрэчаў. Ва ўсе часы кніга была і застаецца важнай крыніцай спасціжэння свету, адным з лепшых сродкаў выхавання ча-

лавека. Але багацце бібліятэкі – не толькі ў яе кніжных скарбах, галоўнае – гэта чытачы, яе верныя сябры. Дзякуючы прафесіі бібліятэкара я сустрэла столькі выдатных людзей! Я вельмі люблю сваіх чытачоў любога ўзросту, якія з задавальненнем наведваюць нашу ўстанову. Людзі прыходзяць да нас не толькі па кнігу, але і проста пагутарыць, падзяліцца сваімі радасцямі, а часам і непрыемнасцямі. Хачу назваць сваіх лепшых чытачоў: І.І. Фартоцкая, Л.В. Гурская, Г.І. Буткевіч, М.А. Дубіцкі, І.Г. Басай, А.К. Уласевіч, Л.М. Правільева і многія іншыя. Многія з іх чытаюць сем'ямі: Пецюкевіч Іван Вацлававіч і Ганна Уладзіміраўна, Дваранін Мікалай Пятровіч і Ганна Мікалаеўна, Дарафейчык Вячаслаў Станіслававіч і Ала Іванаўна, Пышка Аляксандр Іванавіч і Алена Вікенцьеўна, якія не толькі чытаюць самі, але і прыводзяць да нас сваіх унукаў.

Да юбілейнай даты ў бібліятэцы быў праведзены дзень адчыненых дзвярэй «Для Вас адчыненыя нашы дзверы і сэрцы». Таксама аформленая выстава «Час. Кніга. Мы», дзе прадстаўлены фотаздымкі розных гадоў з мерапрыемстваў, што адбываліся ў бібліятэцы. Госці маглі пазнаёміцца з альбомам бібліятэкі, які вядзецца з

даўніх часоў, з новымі паступленнямі на выставе «Кнігі з друку нам у рукі».

Мы наведвалі і павіншавалі з юбілеем першага бібліятэкара Алену Вацлаваўну, ушанавалі лепшых чытачоў бібліятэкі («3 кнігай па жыцці»), пабывалі ў Л.Ф. Кучынскай, якая ў свае 94 гады любіць праводзіць вольны час за чытаннем. Пад час святкавання адбылася і фота-акцыя «Любай бібліятэкі шматгалоссе».

Я жадаю сваім чытачам здароўя, яшчэ доўгія гады заставацца вернымі сябрамі бібліятэкі і кнігі. І хай ніколі не гасне агеньчык у нашай утульнай бібліятэцы.

*Людміла ЦЮЛЕНІНА,
бібліятэкар Жукоўшчынскай
сельскай бібліятэкі – цэнтра
духоўна-мастацкай спадчыны,
Дзятлаўскі раён*

ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» віншуюць Жукоўшчынскую сельскую бібліятэку з першым 50-годдзем. Зычым моцы, поспехам і здароўя кожным і сённяшнім супрацоўнікам і чытачам цэнтра культурнага жыцця краю. Будзем радыя і далей раскажваць пра адметнасці вашага рэгіёну.

У апытанцы прапаноўвалася паразважваць пра папулярнасць народнай культуры сярод моладзі і дарослых. Думкі рэспандэнтаў былі розныя. Многія заўважылі, што маладыя людзі пачынаюць усё больш цікавіцца народнай культурай. З кожным днём на вуліцах з'яўляецца новая беларускамоўная моладзь, якая знайшла для сябе шлях спасціжэння народнай культуры.

(Заканчэнне на стар. 5)

Традыцыі і сучаснасць

Беларуская народная культура і моладзь: кропкі судакранання

Гэтым летам давалося павываць на некалькіх цудоўных фестывалях народнай культуры ў Пінкавічах, Жодзішках, Шыпілавічах (знакамітая «Пятровіца») і іншых. Усё было настолькі хораша, што мне хацелася б запрасіць на такія фестывалы ўсіх маіх сяброў, каб яны перажылі бяссоннае пачуццё яднання з прыродай, з музыкай, з нашымі цудоўнымі людзьмі. Але перш чым завабліваць гараджанаў у вёску, каб знайсці правільныя словы і сапраўды зацікавіць, я правяла невялічкаяе даследаванне. Думкі маіх рэспандэнтаў і мае ўласныя развагі – у гэтым артыкуле.

Даследаванне праводзілася сярод маладых людзей, большасць з якіх – навучэнцы і выпускнікі Ліцэя БДУ. Рэспандэнтам прапанавалі пытанні пра беларускую народную культуру. Мэтай было высветліць, як сучасная моладзь ставіцца да нашай культуры, ці лічыць вартым захоўваць яе і папулярна заважваць. У апытанні ўзялі ўдзел 57 чалавек, сярод іх 88% уваходзяць ва ўзроставую катэгорыю 15 – 18 гадоў.

Маладым людзям прапанавалі наступныя пытанні:

1. Ці цікавіць вас беларуская народная культура?
2. Што менавіта вас цікавіць?
3. Ці можна назваць кантэнт, звязаны з народнай культурай, папулярным сярод моладзі? Чаму так адбываецца?
4. Ці можна назваць кантэнт, звязаны з прыроднай культурай, папулярным сярод дарослых? Чаму?
5. Як вы лічыце, ці варта папулярна заважваць народную культуру?
6. Калі варта, то якім чынам можна гэта зрабіць?
7. Ці ведаеце вы становачыя прыклады папулярнасці народнай культуры (не абмяжоўвайцеся краінай/часам і г.д.)?

Ці цікавіць вас народная культура?

Адказваючы на гэтае пытанне, адзін рэспандэнт напісаў: «Гэта гісторыя майёй краіны, адказ на тое, хто мы і адкуль мы. Гэта тое, што было, а таму ключ да таго, што будзе далей. Для мяне гэта натхненне, зыходны матэрыял для сучаснай інтэрпрэтацыі беларускай нацыянальнай ідэі. Стылю. Бо, як казаў Міхал Анемпа-

дыстаў, «краіна мусіць мець стыль»».

Наўрад ці можна адказаць на гэтае пытанне больш трапна. У ім усё: мінуўшчына, сучаснасць, будучы-

Талака за гістарычнае і культурнае адзінства

Жыццё суцэльнай вучобы

У гісторыі райцэнтра Беразіно шмат неардынарных людзей, якія з'яўляюцца духоўнай элітай грамадства. Здзейсненае імі – неацэнны духоўны набытак, якім карыстаюцца новыя пакаленні. За іх лёсам – лёс горада, краіны, што выклікае гонар і асаблівую зацікаўленасць. У жыхароў горада запатрабаваны бібліятэчныя мерапрыемствы-прысвячэнні землякам, што даюць мажлівасць убачыць іх не манументальна-ўзвіслымі на п'едэстал, а роднымі, блізкімі, простымі і зразумелымі – у багаці цікавых звестак, падзеяў, здзяйсненняў. Вечарыны-партрыты, вечарыны-кампліменты, вечарыны ажылых біяграфіяў, вечарыны-адкрыцці, кантакт-гасцеўні, злёты равеснікаў стваралі духоўны партрэт выбітных землякоў і партрэт часу, маючы маленькія хронікі біяграфіяў, нясуць высокую адлюстравальна-спазнавальную, выхаваўча-грамадскую, краязнаўча-патрыятычную місію, выклікаюць пачуццё адзінства.

З нагоды Дня народнага адзінства ў нас стартавала акцыя «Імя земляка – брэнд краіны» цыкла «Вядомыя бярэзінцы ў сталіцы». Вечарыны-партрыты «Жыццё на вятрач гісторыі» была прысвечаная нараджэнню мястэчка Беразіно доктару гістарычных навук, прафесару і акадэміку, выкладчыку, навуковаму кансультанту і журналісту Эмануілу Іофе. Хлопец з невялікага правінцыйнага гарадка праявіў настойлівасць у ажыццяўленні сваёй запавятай мары – стаць гісторыкам. Іскрынку цікавасці да прадмету ў яго запаліў школьны настаўнік гісторыі Кузьма Андрэвіч Капітонаў. Шлях у навуку не адразу лёг праспектам сталічным. Іофе пабіў рэкорды ў Беларусі па колькасці паступленняў у аспірантуру (здаваў экзамены «на выдатна», але

не праходзіў: бар'ерам стала 5 графа ў анкеце: нацыянальнасць, паступіў толькі на 10-ы раз). Пасля абароны дысертацыі доўгі час працаваў школьным настаўнікам. Была праца ў ВНУ па спецыяльнасці, аднак Іофе сказалі: «Няхай вас накіруе гаркам партыі». У гаркаме адказвалі: «Мы не супраць», аднак накіраванне не давалі. Толькі пасля некалькіх паходаў у ЦК КПБ давялося адстаяць свае правы. Нарэшце маладому вучонаму было дазволена трымаць экзамен на замяшчэнне вакантнай пасады выкладчыка педінстытута імя Горкага. Першы сакратар гаркама пры зацвярджэнні на пасаду замест вышавання сказаў: «Майце на ўвазе, што за вас прагаласавалі 23 чалавекі, а 17 былі супраць». Іофе ніколі ільсціва не глядаў у вочы уладным чыноўнікам. Глыбокія веды, навуковы круггляд, рэальная ацэнка сваіх магчымасцяў, уменне пры любых абставінах заставацца самім сабой рабілі яго чалавекам незалежным.

Для кагосьці доктарскае званне – толькі прыступка, каб заняць высокую пасаду, мець жыццёвыя выгоды, што з ёю звязаныя. Для Іофе навука была і ёсць не сродак, а мэта і сэнс жыцця. Доктар гістарычных навук – ён пажыццёвы слуга гісторыі, слуга памяці. Цвёрда ўпэўнены: у ветразі Гісторыі павінен дзюмць толькі адзін вецер Праўды, якую не выкрасліць час. Гаварыць адно, а думаць іншае – гэта не пра яго.

Прафесар Іофе выступаў з дакладамі больш чым на 500 міжнародных і рэспубліканскіх навуковых канферэнцыях, у тым ліку ў Расіі, Ізраілі, Польшчы, Літве, Латвіі, ЗША. Чым вышэй трыбуна – тым больш высокае слова. Гісторыя служэння нашага земляка навуцы і праўдзе вартая цэлага рамана. Дыяпазон яго навуковых зацікаўленняў

шырокі: гісторыя Беларусі, сацыялогія і паліталогія, ваенная гісторыя, гісторыя спецслужбаў. Агульная колькасць друкаваных працаў налічвае звыш 2000 на англійскай, польскай, нямецкай, украінскай мовах. Працы апублікаваныя ў ЗША, Ізраілі, Польшчы, краінах СНД. Гэта не планы вядучага прадукт, а праца душы, дапытлівага сумлення і занепакоенага розуму. Іофе – гісторык з вялікай літары, з незаплямленай недаставернасцю рэпутацыяй. Яго інтэлігентнасць не напуская, знешняя, а стыль жыцця. Жыццё акадэміка Іофе – жыццё суцэльнай вучобы. Ён пастаянна працаваў над павышэннем свайго адукацыйнага навуковага цэнзу, ведаў: пазалота, якую даў універсітэт, хутка абляціць, калі далей не адукавацца. На яго адукацыйным рахунку: педінстытут, завочнае аддзяленне эканамічнага факультэта МДУ па спецыяльнасці «паліталогія», аспірантура Інстытута гісторыі АН Беларусі, Нацыянальны інстытут гуманітарных навук Рэспублікі Беларусь па спецыяльнасці «паліталогія», рэспубліканскі ўніверсітэт вышэйшай школы і гуманітарнай адукацыі па спецыялізацыі «сацыялогія», курс адкрытага ўніверсітэта

Ізраіля. Прафесар Іофе выкладае студэнтам паліталогію, сацыялогію, спецкурс «Палітычная сістэма Рэспублікі Беларусь». Гэта больш складана, чым матэматыка і фізіка, дзе ўсё пастаяннае, устойлівае.

Сёння яго прозвішча належыць усёй дзяржаве. Іофе – аўтар 50-і кніг, неўзабаве выйдзе першая ў свеце кніга пра гісторыю яўрэяў Беларусі ад часоў старажытных да нашых дзён. Удзячны сын свайго шматпакутнага народа прывяціў яўрэйскай тэме чвэрць сваіх публікацыяў. Гэта вынік карпатлівай працы з 1989 года, калі запалілася «зьялёнае святло» для гэтай тэмы. Услед за лаўрэатам прэміі імя М. Шагала віцебскім паэтам Давідам Сімановічам Іофе можа з поўным правам заявіць: «Маю гонар належаць да гэтага гнанага народа!».

А яшчэ Эмануіл Рыгоравіч – удзячны сын мясцінаў, дзе нарадзіўся і рос, аўтар гісторыка-эканамічнага выдання «Беразіно» (1986). Рэцэнзент і навуковы кансультант 18-та тома БСЭ і 8-та тома «Энцыклапедыі гісторыі Беларусі». Аўтар 50-і радыё- і тэлеперадач, навуковы кансультант дакументальнага фільма «Апошнія сведкі» (2003). Журналіст, член Беларускага саюза журналістаў з 30-гадовым стажам, член рэдакцыйных саветаў часопісаў «Беларуская мінуўшчына», «Народная асвета». Выдатнік адукацыі Рэспублікі Беларусь, агульны стаж у сістэме вышэйшай адукацыі звыш 40 гадоў. З 1978 г. працуе ў БДПУ (прайшоў шлях ад аспіранта да прафесара). Падрыхтаваў 2-х кандыдатаў і магістра гістарычных навук, быў афіцыйным апанентам па абароне 25-і доктарскіх і кандыдацкіх дысертацыяў. Член журы амерыканскага біяграфічнага інстытута па прысуджэнні ганаровага звання «Чалавек года планеты». Прад-

ставіў 10 кандыдатураў ад Беларусі, у тым ліку трох жанчынаў.

Турботы неабякавага грамадзяніна Іофе – планетарнага маштабу: член праўлення Міжнароднага фонду «Трасцянец», прэзідыума Міжнароднай акадэміі па вывучэнні нацыянальных меншасцяў, заснавальнік Беларускай секцыі Міжнароднай арганізацыі па правах чалавека. Шмат тытулаў, дыялоўны з іх – зямляк.

Адной з асноваў самарэалізацыі асобы Іофе была і застаецца сям'я, дзе адрасы сямейнага шчасця застаюцца нязменнымі. Дама сэрца і жонка – ураджэнка Мінска Элеанора Ісаакаўна. Вяселле было ў ліпені 1967 г., але слова «каханне» не выліняла за 54 гады. Праўду ў народзе кажуць: за кожным паспяховым мужчынам стаіць разумная жонка, якая вядзе яго да вяршыняў. Бацькоўскае шчасце – быць бацькам дарослых дачок. Шэсць унукаў – новыя галінкі радаводнага дрэва Іофе, ён з гонарам можа сказаць: мая радня – маё багацце! Цяпер рыхтуе кніжку пра свой радавод.

На жыццёвым табло ганаровага земляка салідная, важкая дата – 82. Вучоны-гісторык па-ранейшаму жыве праз край – іначай не можа, не ўмее. І яшчэ многае трэба паспець. Мы, бярэзінцы, трымаем раўненне на інтэлігента, аптыміста, праўдалюба і патрыёта Э. Іофе.

Вечарына сабрала мясцовую інтэлігенцыю, ветэранаў працы, караных жыхароў Беразіно, хто ведаў будучага акадэміка па дзіцячых і школьных гадах. Прагучалі ўспаміны пра аднакласніка Ліліі Казырка, Браніслава Трусевіча, Людмілы Ільвіч (Суднік). Дзве сустрэчы ўзгадаў старшыня раённага Савета ветэранаў А. Зябко, гісторык па адукацыі. Прысутныя прачыталі біяграфію земляка быццам радкі захапляльнай аповесці. Ажылі сюжэты жыцця на фоне фотаздымкаў сямейных архіваў Іофе і яго равеснікаў па школе. Арганічна дапаўнялі сцэнарную лінію вечарыны лірычная кампазіцыя «Бярэзінскі панадворак: цэнтр сусвету – родная вуліца Камсамольская» і вернісаж цікавых паведамленняў «Сокал знойдзе дарогу да сонца», «Казахская сямейная эпопея», «60-гадовы раман з Гісторыяй», «Падарунак гораду», «Слуга гісторыі – слуга памяці», «Сям'я на ўсе часы».

Тамара КРУТАЛЕВІЧ,
загадчык аддзела маркетынгу
Бярэзінскай раённай бібліятэкі

Традыцыі і сучаснасць

Беларуская народная культура і моладзь: кропкі судакранання

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 3)

Сучасная моладзь, бясспрэчна, хоча шмат ведаць, бо без ведаў – нікуды. Аднак многія рэспандэнты адзначылі, што з-за недастатковай папулярнасці, асацыяцыі з нечым нудным, школьным, «акалхожвання», паступовага забыцця і праблемаў у галіне адукацыі моладзь не надта цягнуецца да народнай культуры (прынамсі, пакуль што). Гэта так жа была цікавая думка, што для многіх людзей «Касіў Ясь канюшыну...» і васількі – апагей нашай культуры. З гэтым стэрэатыпам трэба змагацца.

Маладыя рэспандэнты яшчэ менш упэўненыя ў папулярнасці беларускай культуры ў дарослых колах. Аргументавалі гэта палітыкай СССР. Зрэшты, і тут удзельнікі апытанкі не бачаць сітуацыю як безнадзейную.

92 % рэспандэнтаў пагадзіліся з тым, што варта папулярываць беларускую культуру. Большасць казала пра неабходнасць глабальных зменаў: пашырэнне беларускамоўнай рэкламы, аднаўленне помнікаў культуры, змены ў сістэме адукацыі, нацыянальнае кіно і г.д. Аднак прапанаваліся і лакальныя рашэнні. Многія пісалі, што народнае трэба рабіць сучасным, модным: ствараць фолк-рок-гурты, ладзіць вялікія фестывалы, удзельнічаць у фестывалах ва ўстановах адукацыі, рабіць спецыяльныя вырабы, мерчы. Усё гэта вельмі важна, бо культура – рэч няпростая. Напрыклад, народныя спевы можна параўнаць з операй, дзе большасць упершыню не зразумее ні словы, ні пасыл. Каб опера захапіла, трэба прыкласці намаганні. Гэтак жа з усёй народнай творчасцю.

Знайсці новае ў старым і іншае – у традыцыйным

Вядома, для адукаваных людзей натуральна разбірацца ў нечым складаным, шукаць новую інфармацыю і працаваць з няпростым матэрыялам, але народная культура не павінна заставацца элітарнай. Гэта тое, што наўпрост звязанае з самасвядомасцю і не можа ісці асобна ад чалавека. Таму трэба рабіць народную культуру больш зразумелай, спрашчэнне ўспрыняцця не зменшыць яе самабытнасць

і важнасць, але наблізіць да людзей. Варта прызнаць, што ў свеце «цік-току» чытаць вялікія тэксты для многіх становіцца складана. Аднак гэта не праблема асобнай групы людзей, ды і не праблема ўвогуле. Проста трэба рабіць кантэнт, які можа паўплываць на розных людзей, на ўсіх спажыўцоў інфармацыі.

Напэўна, у гэтым і ёсць асноўная задача чалавека, які цяпер рашаецца на папулярнасць беларускай народнай культуры. Трэба шукаць у сабе смеласць, каб знайсці цікавае, новае ў старым, іншае – у традыцыйным. Да знікнення вядзе не спрашчэнне, а празмерная дыдактычнасць у поглядах. Складаныя тэксты ўсё роўна будуць пісацца, навукоўцы будуць імі цікавіцца, але, каб стварыць брэнд, трэба адпусціць стэрэатыпы.

Многія рэспандэнты прапанавалі пачаць з сябе: нарэшце загаварыць па-беларуску, больш вандраваць, размаўляць з цікавымі людзьмі, спяваць і дзяліцца сваімі назіраннямі з іншымі. Усе заўважалі недахоп рэкламы і актыўнасці ў медыяпрасторы – асноўнага метаду раскручвання ўсяго ў наш час. Мне напісалі, што «моладзі проста няма дзе знайсці гэтую культуру, калі не шукаць адмыслова (а каб нехта пачаў шукаць, трэба, каб да гэтага ўжо ўзнікла цікавасць, замкнёнае кола)». Яно і сапраўды гэтак адываецца. Калі сям'я, школа, асяроддзе не ўклалі любоў да народнага, то ў нашай

сацыяльнай прасторы не «вылазіць» інфармацыя пра беларускую культуру ў тым фармаце, у якім яна можа падабацца. Атрымліваецца, што веды можна здабыць толькі мэтанакіравана, але і гэта не так проста. Інтэрнэт – месца, дзе ёсць усё, акрамя таго, што сапраўды патрэбна. Нават пошукі не заўжды могуць даць жадаемы вынік. У медыяпрасторы бракуе інфармацыі пра ўсё беларускае, таму многія проста не знаходзяць тое, што патрэбна ім.

Станоўчыя прыклады папулярнасці народнай культуры

Калі я напрасіла прывесці станоўчыя прыклады папулярнасці народнай культуры, то рэспандэнты прыводзілі Латвію, Літву, Чэхію, Польшчу, Венгрыю, Бразілію, Іспанію, Германію, Ірландыю. Многія адзначалі Украіну, дзе народная творчасць мае вельмі шмат прыхільнікаў, сярод моладзі ёсць вялікі попыт на родную мову і культуру. Музыкальная сфера там вельмі хутка развіваецца, напрыклад, цяпер гурт «Go_A» ўзрывае спеўныя пляцоўкі сваімі песнямі. Украінцы шыкоўна змешваюць стылі, смела эксперыментуюць і гэтым прыцягваюць. А яшчэ яны вельмі паважаюць сваю мову. Менавіта ад яе шмат чаго ідзе, змяняецца супольнасць, спосаб мыслення. У многіх беларусаў першапачаткова ёсць забавоны нахонт сваёй жа мовы – гэта тое, што нам прышчэпілі і ад

чаго мы ўсё яшчэ не можам адысці. Хаця ў апошнія гады адзначаецца невялікая тэндэнцыя ў бок пераходу на беларускую мову. А з мовай прыходзіць усведамленне сябе не як часткі чагосьці, а як асобнага паўнаўдаснага арганізма, як казаў Васіль Быкаў, «я беларус, мая родная мова – беларуская».

Гэтак жа многія рэспандэнты пісалі пра метады распаўсюджвання народнай культуры ў скандынаўскіх краінах. «Вельмі добра папулярывае сваю культуру Нарвегія. Напрыклад, на дзень выпусцілі серыял «Рагна-рок», які распавядае пра герояў скандынаўскіх міфаў у сучасным свеце, робячы іх прывабнымі і цікавымі для моладзі». Таксама мае рэспандэнты прыводзілі ў прыклад кнігу Мікалая Куна «Легенды і міфы старажытнай Грэцыі», польскі гістарычны фільм «Калі сонца было Богам», працы Міхала Анемпадыстава, інстаграмы розных медыйных асобаў. Казалі, што добрай спробай распаўсюджвання беларускай культуры маглі б стаць мультфільмы на роднай мове, народныя майстэрні, добрыя падручнікі і г.д.

«Пятровіца» – вопыт, варты пераймання

Адным з прыкладаў добрай папулярнасці беларускай народнай культуры можна назваць летні фест «Пятровіца», які ўжо больш

за 10 гадоў збірае людзей розных узростаў на Любаншчыне. Сям'я Кухарэнкаў дае месцы для наметаў, вырашае побытавыя пытанні гасцей і агулам стварае патрэбныя ўмовы для камфортнага існавання. На «Пятровіцы» вучаць спяваць, танчыць, рабіць выцінанкі, знаёмяць з беларускімі традыцыямі. Фестывальная суполка пераважна беларускамоўная, таму вельмі проста перайсці на родную мову, калі дагэтуль нешта замінала.

На «Пятровіцы» ёсць магчымасць пазнаёміцца з вельмі цікавымі людзьмі. Кожны прагне падзяліцца часткай сваёй уменняў, таму ідзе сапраўдны колазварот ведаў. Спдар Сяргей Выскварка гатовы перадаць ахвотным свае танцавальныя навукі, Вольга Емялянчык – спеўныя, і гэтак кожны чалавек. Там усё здольнае расказаць і паказаць нешта адметнае. Вас навучаць карыстацца касой, раскажучь пра народныя строі, пачастуюць смачнай ежай. Па вечарах можна спяваць, танчыць, пры вогнішчы абмяркоўваць яшчэ адзін дзень свайго жыцця з сябрамі. Агонь будзе смакаваць дрэва, а зоркі – паказаць шлях дадому. Усё навакол сціхне, а музыка панясе вас далёка-далёка, застанеца толькі бязмежная прастора і празрыстае паветра.

Прыдумала «Пятровіцу» Настасся Кухарэнка. Гэта прыклад таго, як адзін зацікаўлены чалавек здолеў знайсці падтрымку і зрабіць больш, чым многія людзі не здолелі зрабіць разам. Яна знойшла ў сабе смеласць і сілы прапанаваць ідэю і арганізаваць людзей. Дзякуючы гэтым стварылася сапраўднае свята народнай культуры.

Махатма Гандзі казаў, што мы самі павінны стаць тымі зменамі, якія хочам бачыць у свеце. Калі мы хочам, каб нашая культура стала сваёй сярод беларусаў і вядомай у свеце, мы самі павінны займацца яе папулярнасцю. Людзі гатовыя падтрымліваць розныя праекты, удзельнічаць у іх, проста не кожны можа пачаць штосьці самастойна. Заўжды лягчэй далучыцца, чым стварыць, таму стварэннем павінны заняцца тыя, хто сапраўды гарыць сваёй ідэяй.

Тацяна СІДАРОВІЧ,
навуччанка Ліцэя БДУ
і Школы традыцыйнага
мастацтва

«Пятровіца – 2021»

Фота: Аляксандра МІКУСА

Як зрабіць гэта найлепей

Як падрыхтаваць прапанову аб наданні статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці аб'екту архітэктуры

(Заканчэнне. Пачатак у № 36)

Этап II: падрыхтоўка прапановы

1) Матэрыялы фіксацыі, навуковай апрацоўкі і мастацкай ацэнкі.
Фіксацыя:
 А) тэкставае апісанне (Будынак уяўляе Аб'ект складаецца з Выраблены з Фасады аздобленыя Стан захавання....);
 Б) пры фатаграфаванні абавязковыя здымкі, каб адначасова былі бачныя галоўны фасад і адзін з бакавых фасадаў, тыльны фасад і другі баковы, асобна фотафіксацыя яскравых элементаў аздаблення: ляпніна, баяліны, руст і г.д.);
Важна: расліннасць не павінна перакрываць фатаграфічны аб'ект, пажадана не фатаграфавать будынкi ў летні час, калі зеляніна перакрывае значную частку будынка на фотаздымку.
 В) графічнае адлюстраванне: на картаграфічным матэрыяле ў маштабе 1:10 000 акрэсліваецца месцазнаходжанне і межы аб'екта.

Навуковая апрацоўка:
 А) гістарычныя звесткі аб характары, абліччы культурнай каштоўнасці (суаднясенне з пэўнымі відамі і тыпамі аналагаў (дзе яшчэ былі падобныя аб'екты і чым прадстаўлены аб'ект больш варты), характарыстыка асноўных кампанентаў элементаў структурных прыкметаў і інш. характэрных рысаў для такога тыпу або стылю (напрыклад: падобныя тыпы будынку сустракаюцца, у цэлым такія дамы складаліся з сярод сустракаемых у Рэспубліцы Беларусь найбольш характэрнае для прадстаўленага будынка характэрнае агульнае, асобнае і спецыфічнае, унікальным гэты аб'ект робіць наяўнасць, стан ...);
 Б) звесткі аб уплыве аб'екта на развіццё краіны або асобнага яе рэгіёну (напрыклад: гэты дом быў першым увасабленнем з будаўніцтва гэтага будынка пачаўся новы этап, што адлюстравана ў, вакол будынка пачало фармавацца ...);
 В) звесткі пра аўтара аб'екта;
 Г) звесткі пра прыналежнасць аб'екта знакамітай (гістарычнай) асобе (знакамітым (гістарычным) асобам);
 Д) звесткі пра перыяд стварэння (узнікнення) гэтай культурнай каштоўнасці;
 Е) іншыя гістарычныя звесткі;
 Ж) высновы пра прычынына-выніковую залежнасць культурных каштоўнасцяў і асноўных заканамернасцяў іх развіцця.

Мастацкая ацэнка:
 А) аналіз па асноўных стылістычна-жанравых і марфалагічных прыкметах (апісанне стылявых асаблівасцяў, структуры, элементаў і дэталей і г.д.);
 Б) суаднясенне з пэўнай стадыяй або стадыямі развіцця беларускага нацыянальнага або сусветнага мастацтва (як гэты стыль увасабляўся ў свеце, якія маюцца асаблівасці нацыянальнай трансфармацыі стылю, ці характэрныя стыль толькі для Беларусі ...).
2) Абгрунтаванне неабходнасці.
 Абгрунтаванне неабходнасці надання аб'екту статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці – гэта такі невялікі па аб'ёме тэкст (не больш за 4 старонкі), які, пажадана, падсумоўвае ўсе вашыя навуковыя пошукі:

- апісанне асноўных вартасцяў і ўказанне крытэрыяў, якім адпавядае прапанаваны аб'ект, а таксама іх пацвярджэнне фактамі, выяўленымі пры навуковай апрацоўцы і мастацкай ацэнцы;
 - ўказанне звестак пра ўласніка аб'екта, спецыфіцы яго выкарыстання;
 - перспектывы выкарыстання (што там можа быць зроблена/палепшана і якім чынам, а магчыма, і хто гэта можа рабіць, існуючая сацыяльная актыўнасць, звязаная з аб'ектам, яго турыстычная прывабнасць і перспектывы развіцця турыстычнай прывабнасці).
- Пасля таго, як вамі складзеныя матэрыялы фіксацыі, навуковай апрацоўкі і мастацкай ацэнкі, падрыхтаванае абгрунтаванне, матэрыялы перадаюцца далей.

Этап III: куды падаваць прапанову?

Прапанова аб наданні аб'екту статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці перадаецца ў мясцовы выканаўчы і распарадчы орган базавага тэрытарыяльнага ўзроўню.
 Нягледзячы на тое, што мясцовы выканаўчы і распарадчы орган арганізуе разгляд прапановы абласным (Мінскім гарадскім) саветам па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны, не будзе лішнім прадубляваць накіраваную прапанову ў абласны (Мінскі гарадскі) выканаўчы камітэт. Такім чынам, мы накіроўваем дзве прапановы: адну ў гар(рай)выканкам (або раённую адміністрацыю, калі гэта Мінск), другую – у абласны (Мінскі гарадскі) выканаўчы камітэт.
Важна: прапанова перадаецца ў пісьмовым выглядзе. (Дасылаць толькі электроннае паведамленне – памылка; можна прадубляваць на электронную скрыню, але накіроўваць для разгляду вы павінны абавязкова раздрукаваны папяровы варыянт.)

Падрыхтавала Таццяна ІВАНЦЫК, магістр мастацтвазнаўства

(Паводле дапаможніка «Матэрыялы ўдзельнікам міжнароднага семінара для куратараў у рамках праекта «Конкурсы па гісторыі Беларусі, Грузіі, Малдове, Украіне 2.0»)

Залічваная спадчына

Памяць праз фота

(Працяг. Пачатак у № 36)

«Аповед пра салдата, які не вярнуўся з вайны», «Подзвіг салдата», «Музыка ў жыцці салдата», «Мы ганарымся» – пад такімі назвамі даслалі свае лісты ўнуку і праўнуку герояў. Дзякуючы гэтым паведамленням мы дазналіся, напрыклад, аб тым, што гвардыі малодшых лейтэнант Іван Антонавіч Корбут ваяваў у складзе 1-га Беларускага фронту, быў камандзірам узвода асобнай роты аўтаматчыкаў і загінуў пад час вызвалення Польшчы за 46 дзён да Перамогі, а гвардыі старшыня Аляксандр Мікалаевіч Даніловіч разам з групай стралкоў 817-га стралковага палка знакамітай 239-й стралковай дывізіі адбіў у жорсткім баі контратакі праціўніка на тэрыторыі Польшчы за 45 дзён да Перамогі.

Камандзірам батарэі 3-га армейскага мінамётнага палка 2-й Польскай арміі быў наш зямляк Аркадзь Іларыёнавіч Разандаў, які прымаў удзел у прарыве нямецка-фашысцкай абароны на Одэры і Нэйсе. Адказныя абавязкі выконвалі на франтах вайны нашыя землякі: Яфрэм Андрэевіч Халецкі служыў у 196-м гвардзейскім далёкабамбардзіровачным авіяцыйным Мінскім палку, а Уладзімір Сямёнавіч Васілеўскі – яфрэйтарам 152-га армейскага запаснага стралковага палка. Урадзенец Талачыншчыны сувязіст Іван Герасімавіч Галушкоў удзельнічаў у вызваленні Прыбалтыкі, Перамогу сустрэў у Кенігсбергу і ўсю вайну не расставалі з любімым музычным інструментам – баянам. Вельмі адказная служба была і ў радавога Івана Максімавіча Лапачынскага, які быў павозачным па дастаўцы хлеба ў шпіталь лёгкага ранення № 2889.

Вызначыліся нашы землякі і ў баях за абарону Ленінграда. Камандзір мінамётнага разліку 69-й асобнай стралковай брыгады 7-й арміі Ленінградскага фронту, старшы сяржант Уладзімір Іванавіч Гроў асабіста ўдзельнічаў у абароне горада, а танкіст Андрэй Міхайлавіч Усаў 19 жніўня 1941 года ў баях за Ленінград знішчыў 22 варажыя танкі і 200 салдатаў

Андрэй Усаў

праціўніка, зрабіўшы 98 стрэлаў за гадзіну. Менавіта таму за гераічны подзвіг у імя выратавання Ленінграда, за воінскае мастацтва і вернасць абавязку імя легендарнага танкіста ў 2015 годзе ўнесенае ў Аркушы Памяці «Беларускі фронт» Залатой кнігі Санкт-Пецярбурга.

Нароўні з мужчынамі ваявалі і жанчыны. Яны былі зенітчыцамі і мінамётчыцамі, сувязісткамі і санінструктарамі, партызанкамі і падпольшчыцамі. У нашым дасье ёсць некалькі жаночых гісторыяў. Сувязісты старшы сяржант Марыя Сцяпануна Яскевіч і яфрэйтар Соф'я Ільінічна Нікіціна – удзельнікі Сталінградскай абароны. Амаль цалкам зенітна-артылерыйская калія ўскладалася з добраахвотнікаў-дзяўчатаў. Небяспечную працу па аб'яшходжанні бомбаў ворага было даверана выконваць маладым дзяўчатам. Іх намаганнямі страты фашыстаў

Марыя Яскевіч

Соф'я Нікіціна

Станіслава Скрупская

Зінаіда Тусналобава-Марчанка

толькі за адны суткі складалі больш за танкавы батальён. Вялікія выпрабаванні выпалі на долю фельчара аўтабрана-танкавага палка Станіславы Адамаўны Скрупскай з Талачына. Увесну 1941 года на тэрыторыі Калужскай вобласці, каля вёскі Хахлоўка, заяваўся няроўны бой з ворагам. Адчайна вёў бой савецкі баец падпаленай бронемашыны. Пасля бою фашысты падыйшлі бліжэй да бронемашыны. Якое ж было іх здзіўленне, калі яны ўбачылі, што героем была маладая дзяўчына. Адзёнка на ёй амаль усё згарэла, застаўся толькі рукаў ад скураной курткі. Гэта была Станіслава Скрупская.

І яшчэ адно імя – Зінаіда Міхайлаўна Тусналобава-Марчанка. Лёс гэтай жанчыны – прыклад мужнасці і стойкасці. У гады вайны яна была санінструктарам 6-й роты 849-га стралковага палка 303-й стралковай дывізіі. Дзяўчына з Віцебшчыны не мела вялікай фізічнай сілы, але ўжо за тры першыя дні бесперапынных баёў вынесла з поля бою сорак параненых. У лютым 1943 года ішлі цяжкія баі на Курскім накірунку. Ратуючы савецкага афіцэра, Зіна сама была параненая разрыўнай куляй у абедзве нагі. Пасля доўгіх і пакутлівых аперацыяў яна засталася жыць, але без рук і без ног. Неверагодная ўпартасць, нязломная воля, сапраўднае героіства патрэбныя былі для таго, каб пераадолець усе гэтыя цяжкасці. Яна іх пераадолела і сама пачала падбадзёрваць тых, хто губляў надзею, дапамагаючы ім жыць, змагацца, усяляла веру ў свае сілы. На фронце з'явіліся танкі і самалёты з надпісам «За Зіну Тусналобаву!».

Ірына ТРУХАНЁКА

(Заканчэнне будзе)

Уладзімір Гроў

Будзем памятаць мы...

У выніку – змог

1 кастрычніка споўнілася 140 гадоў з дня нараджэння Міхаіла Пятровіча Станюты – беларускага жывапісца, педагога.

Міхаіл Станюта. «Аўтапартрэт» (1935 г.)

Нарадзіўся ў 1881 годзе ў Ігумене Мінскай губерні (цяпер Чэрвень). Паводле словаў самога мастака: «Маляваннем захапіўся яшчэ ў дзяцінстве. Маляваў “як мог” і “што мог”. Капіяваў ілюстрацыі з кніг, спрабаваў рабіць накіды з натуры – алоўкам ці пяром. Аква-рельныя фарбы купіў ужо, калі стаў на “самастойны жыццёвы шлях”».

Вучыўся ў школе малявання Янкеля Кругера (1908 – 1911), Дзяржаўных вольных мастацкіх майстэрнях у Маскве (1918 – 1920). З 1920 года загадчык аддзела выяўленчага мастацтва Галоўпалітасветы Беларусі, сакратар аб’яднання мастакоў Беларусі (з 1924), Усебеларускага аб’яднання мастакоў (1927 – 1930). Выкладаў маляванне ў школах, мастацкіх студыях і гуртках (1920 – 1939). Адзін з ініцыятараў і арганізатараў Мінскай гарадской мастацкай выстаўкі (1921).

Працаваў у станковым жывапісе (тэматычныя карціны, партрэт, пейзаж, напюрморт), графіцы. Сюжэтна-тэматычныя карціны вызначаюцца актуальнасцю тэматыкі, выразнасцю кампазіцыі і малюнка, абагульненасцю формы, колеравай насычанасцю: «Шклозавод» (1924), «Бетоншчыкі» (1927), «Будаўніцтва Універсітэцкага гарадка» (1928), «На будоўлі» (1929), «Ліцейны цэх» (1931).

Значнае месца ў творчасці мастака займаў партрэт: «Бежанец», «Аўтапартрэт» (абодва 1921), «Партрэт дачкі» (1923; лічыцца прызнаным шэдэўрам мастака, на якім адлюстравана Стэфанія Міхайлаўна Станюта – будучая народная артыстка Беларусі, актрыса Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, якому аддала звыш 70-і гадоў творчасці), «Партрэт мастака М. Філіповіча» (1925), «Студэнт» (1927), «Ударнік» (1928), «Беларус» (1944), «Хлопчык у кепцы» (1949), «Партрэт старога» (1952), «Калгасніца» (1961) і інш.

Ён аўтар пейзажаў «Прыцемкі», «Вечар» (абодва 1920), «Дарогі і хвой» (1923), «Разбураны Мінск» (1944), «Цэнтральны сквер» (1951), «Зімой у парку» (1965). Памёр 2 студзеня 1974 года ў Мінску.

Творы М. Станюты не згубілі сваёй выразнасці і па сённяшні дзень.

Падрываваў Аляксей САЧАНКА

Уздоўж

1. Чужы сын дурань – ..., а свой сын дурань – смерць (прык.). 5. Прыгажосць, як ..., маўклівая, а фанабэрыя, як слабасць, гаманлівая (прык.). 7. Па вачах сірата, а па кіпцюрах – ... (прык.). 10. ... і ў гразі блішчыць (прык.). 11. Быў бы паніч, каб не свіны ... (прык.). 12. Па абліччы апостал, а па зубах ... (прык.). 13. Чалавек без друга, што ... без солі (прык.). 14. Калючы ёрш, ды ... з яго смачная (прык.). 15. Добры ... дружбы не разбурае (прык.). 16. «... – гэта цуд ператварэння пацалунку з задавальнення ў абавязак». Х. Роўленд. 18. Мужык жанаты, што ... шчарбаты (прык.). 20. Жаніхом калі хадзіў, цешча была, як ліса. А цяпер гудзе і джаліць, як сапраўдная ... (прык.); 26-га кастрычніка – Міжнародны дзень цешчы. 22. ... пятнаццаць гадоў цешчынага ката на «вы» называе (прык.). 24. Гастранамічны магазін. 26. Ад смешнага да вялікага адзін ... (прык.). 27. З кім мір і лад, той мне ... і брат (прык.). 28. На тое і ..., каб спраўлялі вяселлі (прык.); кастрычнік у Беларусі – месяц вяселляў. 29. ... гадзіну беражэ (прык.).

Упоперак

1. Добрага каня адной рукой бі, а другой ... выцірай (прык.). 2. За добрым мужыком трасе ... кумпяком, а за брыдам – ходзіць грыбам (прык.). 3. Злітаваўся рак над жабаю, ды й ... выдраў (прык.). 4. Партовае збудаванне. 6. Пусці свінню ў касцёл – яна прэцца ў ... (прык.). 8. Гаспадыня чаго-небудзь. 9. ... і ў сне стаіць па стойцы смірна (прык.). 15. Пякучая крапіва з дробным лісцем. 17. Пасудзіна для вады. 19. Добраму чалавеку ... дапамагае (прык.). 21. У чым дзеду ..., у тым бабе смех (прык.). 22. Пайшоў у ... – застаўся без сарочкі (прык.). 23. Не дай, ..., два разы жаніцца і два разы будавацца (прык.). 25. «А во і сам Юпітэр з Вестай – // Пусціўся, стары ..., у пляс, // Як бы жаніх перад нявестай». З паэмы «Тарас на Парнасе».

Склаў Лявон ЦЕЛЕШ

Вераснёўскія цікавосткі Астраўца

Першы ўрок з бібліятэкай горада

Дзень ведаў – свята, якое непасрэдна звязанае з кнігай. Яна адкрывае новы свет вучню, дапамагае спасцігнуць таямніцы навук. У першыя дні верасня Астравецкая раённая бібліятэка правяла акцыю «Першы ўрок з бібліятэкай горада». Гімназісты здзейснілі невялікае падарожжа ў новы будынак бібліятэкі. Супрацоўнікі расказалі пра гісторыю ўстановаў, пазнаёмлілі з тэматычнымі выставамі, асабліваю ўвагу звярнулі на экспазіцыю «Квітней пад небам сінім, Беларусь». Таксама вучні азнаёмліліся з відэаматэрыяламі пра беларускую культуру і літаратуру.

Для аматараў спакойнага адпачынку былі падрыхтаваныя фламастары, і кожны мог намаляваць выратавальніка. Свята атрымалася змястоўным, цікавым і вясёлым.

Адзіны дзень бяспекі

10 верасня ў Астраўцы прайшло вялікае свята ў рамках адзінага дня бяспекі. У мерапрыемстве прынялі ўдзел прадстаўнікі ад МНС, БРСМ, міліцыі, культуры, а таксама і ад раённай бібліятэкі. Бібліятэкары падрыхтавалі цікавыя выставы, зоны для фатаграфавання. Гульні, конкурсы, віктарыны – усё гэта было заклікана павысіць цікавасць да праблемы бяспекі. Усе ўдзельнікі атрымалі салодкі падарункі.

У адказе за мінулае, сучаснае і будучае

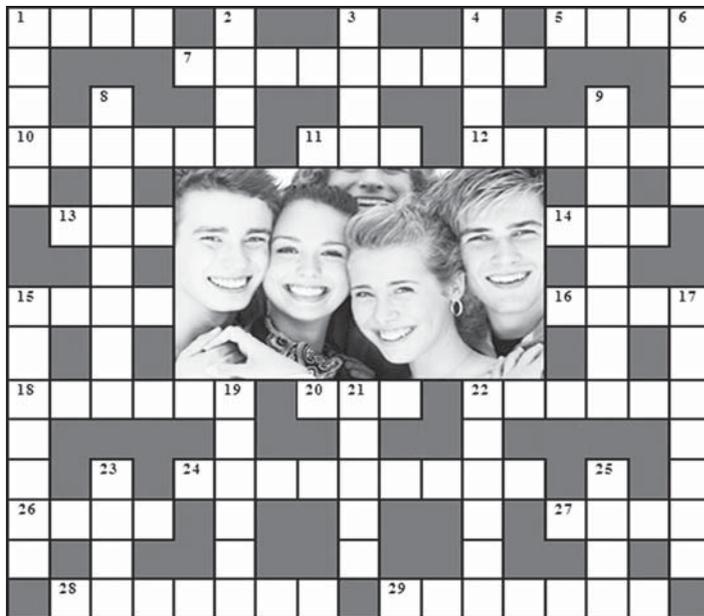
З нагоды Дня народнага адзінства раённая бібліятэка правяла мерапрыемства «У адказе за мінулае, сучаснае і будучае». Імпрэза прайшла ў гарадскім скверы і сабрала вялікую колькасць неабякавых жыхароў. Вядучыя нагадалі пра спрадвечныя рысы беларускага народа: талерантнасць, гасціннасць, узаемадапамога. Вельмі

б хацелася, каб маладое пакаленне памятала аб важнасці захавання сваёй краіны, горада, сваёй каранёў. На мерапрыемстве прысутнічалі людзі рознага ўзросту, аднак іх аб’ядноўвае шчырая любоў да роднага краю. Выстава «Адзінства – гэта мы» нагадала прысутным, як важна захаваць тое, што мы маем, а таксама заставацца адзінай непадзельнай сям’ёй.

Літаратурны звон Заходняй Беларусі

Сустрэча з ветэранамі працы адбылася ў нашай установе. Змястоўная экскурсія па бібліятэцы ўразіла наведнікаў. Яны адзначылі, што бібліятэка змянілася ў лепшы бок. Затым запрошаныя накіраваліся ў чытальную залу, дзе пагутарылі пра заходніх таленавітых аўтараў-землякоў. Прыгадалі творчасць Максіма Танка, Вацлава Ластоўскага, паглядзелі невялічкую прэзентацыю. Пад час мерапрыемства аматары слова пазнаёмліліся з выставай «Літаратурны звон Заходняй Беларусі».

Вольга ЗАЯНЧОЎСКАЯ, бібліятэкар па сувязях з грамадскасцю аддзела бібліятэчнага маркетынгу Астравецкай раённай бібліятэкі

Кастрычнік

- 4 – **Карпінскі Францішак** (1741 – 1825), польскі паэт, асветнік, жыццё і творчасць якога звязаныя з беларускай культурай, – 280 гадоў з дня нараджэння.
- 5 – **Бунцэвіч Надзея Яўгенаўна** (1961), музыка-знаўца – 60 гадоў з дня нараджэння.
- 6 – **Булгак Ян** (1876, Асташын – 1950), майстар мастацкай краязнаўчай фатаграфіі, этнограф, фалькларыст – 145 гадоў з дня нараджэння.
- 7 – **Гурко (Верашчагіна) Аляксандра Уладзіміраўна** (1961, Мінск), вучоны-этнолаг, лаўрэат прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне» (2008) – 60 гадоў з дня нараджэння.
- 7 – **Курбатава Грына Ігараўна** (1946), бібліятэкар, бібліёграф, узнагароджаная знакам Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь «За ўклад у развіццё культуры Беларусі» (2002) – 75 гадоў з дня нараджэння.
- 7 – **Марк Максіміліян Восіпавіч** (1816, Віцебск – 1893), удзельнік рэвалюцыйнага руху, метэаролаг, мемуарыст, даследчык Сібіры – 205 гадоў з дня нараджэння.
- 8 – **Ельскі Міхаіл Карлавіч** (1831, Пухавіцкі р-н – 1904), скрыпач, кампазітар – 190 гадоў з дня нараджэння.
- 10 – **Без-Карніловіч Міхаіл Восіпавіч** (1796 – 1862), ваенны дзеяч, тапограф і статыстык, аўтар гістарычна-краязнаўчых працаў, прысвечаных Беларусі, – 225 гадоў з дня нараджэння.
- 10 – **Шаркова Ніна Рыгораўна** (1951, Барысаўскі р-н), майстар мастацкага ткацтва, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1980) – 70 гадоў з дня нараджэння.
- 11 – **Гладкоў Яўген Пятровіч** (1941), цымбаліст, педагог, народны артыст Беларусі, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (2001, 2011) – 80 гадоў з дня нараджэння.

З падгледжанага і падслуханага

Журавіны па знаёмстве
Сустрэліся кум з кумою.
Тая і пытае:
– Ты куды, Андрэй?
– У лес па журавіны.
– Дык іх даўно ўжо няма!
– Нават па знаёмстве?

Перавыхавалася...
– Глядзі, кума, якой стрыманай стала наша прадаўшчыца, ужо не крычыць на пакупніку. Можа, перавыхавалася?
– Ды не! Прастудзіла горла.

«Добразычлівая»
– Навошта ты, кума, смятану разводзіш?
– Клапачуся, каб хапіла ўсім пакупнікам.

Будуць ведаць
На наваселлі позна увечары кум пытае ў гаспадыні:
– Кумачка, хто жыве паверхам ніжэй?
– Яшчэ не ведаю...
– Ну дык хутка будзеце ведаць! – радасна кажа кум і пачынае тупаць нагамі.

Не вінаваты
– Кум, навошта ты свой дом пафарбаваў у такі колер?
– Якую фарбу ўкраў, такую і выкарыстаў!

Сціплыя госці
– Ешце, госцейкі, бульбачку!

– Дзякуй, мы і каўбаскай абыдземся.

Слушна
– Чаго гэта ваш аб'ект так доўга ўзводзіцца?
– Дык жа рэч у тым, што наш дырэктар і яго намеснікі яшчэ не пабудавалі сабе лецішчы.

Не зразумей
Малому Міколку купілі новыя штонкі. Бацька жартуе:
– Трэба замачыць.
– Яшчэ чаго! – расплакаўся хлапчук.
– Яны ж новенькія і чыстыя.

Не пойдзе
– Ведаеш, мама, я не пайду замуж за Пецю.
– Чаму?
– Бо ён не хоча мяне браць.

А чаму не?
– Слухай, кум, ты вось ваду газіраваную прадаеш, зарплата не вельмі каб вялікая, а новы дом пабудоваў і лецішча заканчваеш...
– Нічога дзіўнага: на вадзе нават электрастанцыі будуць.

Разбіраецца
Дзядзька пытаецца ў маладога электраманцэра:
– Калі бывае кароткае замыканне?
– Калі патухне святло, – не разгубіўся той.

Прадбачлівы
– Дайце мне хутчэй працятаць што-небудзь пра рыбалку!
– А што так тэрмінова спрабавалася?
– Нам прызначылі новага начальніка, а ён, кажучы, заядлі рыбак...

Геологаразведка
– Нешта геолог Перапёлкін вельмі доўга затрымліваецца ў гэтым раёне. Ён што-небудзь знайшоў?
– Але, знайшоў... чарнавокую дзяўчыну.

Не ведае
Судзя: – Падсудзімы! Калі вы дакладна абакралі грамадзянку Сідараву?
Падсудзімы: – А хіба я на гадзіннік глядзеў, як краў?

«Кіруе»
Сустрэліся два сабуртэльнікі.
Адзін хваліцца другому:
– Ведаеш, я, можна сказаць, кірую сваім начальнікам.
– Няўжо?
– Ды каб я так жыў! Вось учора, напрыклад, выклікае ён мяне і пытае: «Як па-твойму, Іван, ці варта пасылаць Цыганкова на курсы?» А я смела так і адказваю: «Як зробіце, Васіль Пятровіч, такі будзе правільна».

*Міхась СЛІВА,
г. Рагачоў*

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

РАГАЧОЎ (працяг артыкула). У 1826 г. 2093 жыхары. Дзейнічала пераправа на Дняпры, у 1833 – 1835 гг. добраўпарадкаваная; лічылася лепшай у Магілёўскай губерні (пад'ёмнасць да 1000 пудоў). Паміж Друцкай і Дняпроўскай пераправамі была насыпаная плаціна (даўжыня 1320 сажняў, шырыня 4 сажні, 6 мастоў). У 1850 г. 3112 жыхароў, 18 вуліцаў і завулкаў, 375 дамоў, у т.л. 6 казённых, 3 царквы, 2 пошты, 46 крамаў, 23 карчмы, 1 харчэўня. У 1864 г. працавалі 24 мануфактуры, 5 гарбарняў, 5 маслабойняў, 4 цагельні, ганчарны завод, 4 бровары, 5 крупарушак, 132 рамеснікі. У 1801 г. адкрытыя павятовае, у 1819 г. – прыходскае вучылішчы, якія пазней аб'ядналіся (у 1826 г. – 46 навучэнцаў).
У 1879 г. адкрытая дзіцячая бібліятэка, у 1881 г. гарадская бальніца (у 1887 на аднаго ўрача ў Рагачоўскім павеце прыходзіла 12 378 жыхароў). У Рагачоўскім дваранскім павятовым вучылішчы ў 1865 г. былі 64 навучэнцы, бібліятэка (1458 тамоў). У 1889 г. працавалі народнае вучылішчы для хлопчыкаў і дзяўчынак, а таксама 2-класнае прыватнае вучылішча, кніжны магазін. У 1909 – 1919 гг. дзейнічала настаўніч-

кая семінарыя, на гастролі прыязджалі перасоўныя тэатры і цыркавыя трупы.
Праз Рагачоў праходзіла дарога з Магілёва на поўдзень Беларусі, працавала паштовае станцыя. У 1896 г. 948 двароў.

г. Рагачоў. Реальное училище по Георгиевской улице.

на гарадской плошчы засталіся толькі 32, згарэла большая частка гасцінага двара. У 1884 г. дзейнічалі бальніца і аптэка. У 1886 г. узведзены манументальны 5-купальны храм Аляксандра Неўскага. 5 разоў у год праводзіліся кірмашы, галоўным таварам на якіх былі бочкі, рашоты, цацкі, абразы, кнігі. Хутка расло насельніцтва: калі ў 1866 г. было 6136 жыхароў, то ў 1897 г. – 9038, з якіх 42,5 % былі пісьменныя. Дзейнічала прыстань (у 1883 прычаліла 70 суднаў і 300 пільгоў), будаваліся рачныя драўляныя судны – барліцы. На продаж па рацэ спляўляліся лясныя вырабы, а ў Рыгу – ільняны алей, пянька, льняная саломка. У 1900 г. 11 733 жыхары (у іх ліку 520 рамеснікаў), 5 канатных фабрык, 2 друкарні, аптэка, бібліятэка, жаночая гімназія, з 1909 г. настаўніцкая семінарыя, 2 кніжныя крамы, 1157 жылых будынкаў, 210 газавых ліхтароў.

Значна ажывіла эканамічнае жыццё горада чыгунка Віцебск – Жлобін, зладзеная ў эксплуатацыю 24 снежня 1902 г. За чыгуначнай лініяй, у сасновым бары, пачалася забудова новага ўчастка, які ў гараджанаў атрымаў назву Залінейнага. Дзейнічала вышэйшае пачатковае вучылішча. У 1904 г. у горадзе працавалі 857 рамеснікаў, 6 вінакурняў. 1 чэрвеня 1909 г. адкрытыя настаўніцкая семінарыя з бібліятэкай пры ёй, дзейнічала пазыка-ашчадная каса. У 1912 г. быў пабудаваны новы мураваны касцёл у стылі неаготыкі (не захаваны), працавала аддзяленне паштовай сувязі.

(Працяг артыкула будзе)